

Bożena Bednarek-Michalska
Biblioteka Główna, Uniwersytet M. Kopernika w Toruniu
ul. Gagarina 13, 87-100 Toruń, tel.: (0-56) 61 14 417 (399)
B.Michalska@bu.uni.torun.pl

Pokolenie medialne w bibliotece uniwersyteckiej szkolenia użytkowników informacji elektronicznej

W pracy przedstawiono nowe pokolenie medialne (audiowizualne) wkraczające do polskich uniwersytetów i jego potrzeby w zakresie wykorzystania nowoczesnych źródeł informacji. Scharakteryzowano XX-wieczne technologie informacyjne, bibliotekarską rzeczywistość oraz stan przygotowań bibliotek do wykorzystania i rozpowszechniania materiałów elektronicznych. Biorąc za przykład BG UMK opisano wszystkie rodzaje szkoleń (z zakresu wyszukiwania elektronicznych źródeł informacji), jakie obecnie biblioteka proponuje oraz do jakich się przygotowuje. Szczegółowo przedstawiono projekt Unii Europejskiej DEDICATE, w ramach którego bibliotekarze toruńscy stworzyli internetowy kurs z zakresu wyszukiwania informacji w dziedzinie fizyki. Dla potrzeb określonego odbiorcy ze wskazaniem na konkretny materiał i temat.

1. NOWE POKOLENIE MEDIALNE

Kiedy staramy się dziś określić młodych ludzi przychodzących do bibliotek akademickich, to widzimy z jednej strony, że mamy przed sobą pokolenie, które nie lubi czytać, nie lubi długich zdań, posługuje się językiem mało wyrafinowanym, jest to młodzież, która wszystko chce otrzymać szybko i łatwo. Z drugiej strony mamy młodzież bardzo ambitną, stawiającą przed nami wymagania, którym czasem nie potrafimy sprostać. Pytają nas o materiały z czasopism niedostępnych w kraju i zgłaszają potrzebę szybkiego ich dostarczenia (2-3 dni) najlepiej wprost na biurko. Gotowi są zapłacić gotówką, żeby tylko osiągnąć cel.

Jak zatem szkolić tych wszystkich ludzi? Czy obserwując zmiany, zdajemy sobie sprawę z tego, że aby ten czytelnik chciał przyjść do biblioteki, my musimy wszystko zmienić, nie tylko rodzaje szkoleń ale także ich kształt. Za parę lat Polska będzie w Unii Europejskiej, naszym zadaniem jest dostosowywać się do takich rozwiązań, jakie od lat realizują nasi europejscy koledzy oraz wykorzystać programy Unii opracowywane dla bibliotek w celu budowania społeczeństwa informacyjnego, społeczeństwa otwartego i innowacyjnego.

2. INFORMACJA ELEKTRONICZNA XX w.

Informacja elektroniczna XX wieku jest informacją globalną, osaczającą człowieka, w najśmielszych marzeniach polskich futurologów nie pojawiła się sugestia, że staniemy z nią oko w oko tak szybko i tak nie przygotowani. A jak mówi sceptycznie Stanisław Lem to dopiero początek "[...]wiek informatyczny się dopiero się rozpoczyna i z kotła gotującej się smoły czerpiemy zaledwie łyżeczką"¹.

Dzięki Fundacji St. Batorego i jej programowi *Internet dla Szkół* wielu młodych ludzi obcuje z siecią zanim przyjdzie na uniwersytet i nie dziwi ich bardzo skomputeryzowana biblioteka, oczekują takiej. Jeśli coś ich może zadziwić, to brak komputerów, baz danych na CD-ROM czy bieżącej literatury fachowej. Mamy w Informatorium coraz więcej takich zdziwionych min, że czegoś nie ma w bazie tylko trzeba iść do katalogu kartkowego. Zdarza się, że student rezygnuje z poszukiwania w kartkach. Informacja elektroniczna jest atrakcyjna, niejednorodna, kolorowa,

¹ Lem Stanisław, *Łyżeczka smoły*. Świat wg Lema, Tyg. Powsz. 1996, 1:8.

hypertekstowa, pojemna i zazwyczaj aktualna, często niezastąpiona przy trudnych, specyficznych poszukiwaniach lub przy niepełnych opisach bibliograficznych. To, czego odnalezienie kiedyś graniczyło z cudem (jeszcze 10 lat temu), dziś jest drobiazgiem, o ile ma się szybki sprzęt i dostęp do sieci.

Zapotrzebowanie na informację elektroniczną będzie rosnać lawinowo. Widać to już po naszych kwerendach elektronicznych. Zaczynaliśmy wysyłać e-maile z Torunia gdzieś około 1993 roku, mieliśmy ich wówczas 300 rocznie, rok później już -- 450, w 1995 -- 530, 1997 -- 850, a w 1998 -- 1027. Dziś mamy około 100 zapytań miesięcznie samą tylko pocztą komputerową, nie licząc tradycyjnej oraz zapytań telefonicznych i bezpośrednich. Czytelnicy polubili sytuację, w której informacja dostarczana jest do nich w ciągu 2-3 dni i często wprost na biurko. Polubili także samodzielne poszukiwania w bazach, rezultaty często zaskakują ich i w dodatku mają świetną zabawę.

Świat informacji elektronicznej to nie tylko jej pozyskiwanie, ocenianie, przetwarzanie, gromadzenie, porządkowanie danych z sieci, ale to także współtworzenie informacji. I ten ostatni aspekt jest szczególnie ważny dla bibliotekarzy a dzięki nim może stać się także ważny dla czytelników bibliotek. Mam tu na myśli dobrze opracowane Biblioteki Wirtualne czy strony domowe bibliotek zawierające poza standardową informacją także specjalne kursy z wyszukiwania informacji.

3. PRZYGOTOWANIE BIBLIOTEK NA PRZYJŚCIE NOWEGO POKOLENIA

Myślę, że biblioteki w Polsce nie są generalnie przygotowane do prowadzenia nowoczesnych szkoleń czytelników. Jednym z powodów jest chyba niedocenywanie tego typu działalności na tle innych pilniejszych zadań i wydatków finansowych na uczelni. Zawsze wydaje się, że biblioteka i czytelnik może poczekać. Zbigniew Żmigrodzki odnotowuje z niepokojem w swoim najnowszym podręczniku *“Bibliotekarstwo”* stan edukacji informacyjnej w Polsce: *“Brak przekładu na język praktyki bibliotecznej nowych inspiracji płynących z teorii współczesnego bibliotekarstwa, głównie tych, które mają na celu przygotowanie informacyjne czytelnika. [...] wobec rozległego obszaru absencji czytelniczej oraz ujawniającego się coraz wyraźniej zjawiska analfabetyzmu funkcjonalnego [...] zadaniem nagląącym jest obecnie kształcenie kompetencji odbiorczych - recepcyjnych i komunikacyjnych”*.

A bibliotekarze europejscy ciągle od nowa ten problem edukacji rozważają i stosują szereg ciekawych rozwiązań, nawiązując bardzo często do tych wykorzystywanych w przedsiębiorstwach komercyjnych przy pracy z klientem. Zanim przystąpią do szkoleń, tworzenia kursów, przeprowadzają bardzo wnikliwe rozpoznanie potrzeb. Przygotowują ankiety lub organizują tzw. focus groups research -- badania prowadzone (niekoniecznie na terenie biblioteki) przez moderatora, z grupą użytkowników, których prowokuje się do dyskusji o bibliotece i jej usługach. Zadaniem moderatora jest takie poprowadzenie spotkania, żeby było jak najmniej sterowane, żeby wyzwolić spontaniczność wypowiedzi i uzyskać prawdziwe opinie i obraz biblioteki widziany oczami jej czytelników². Nie słyszałam, żeby w Polsce ktoś stosował takie metody dla poprawy jakości usług, sądzę, że wielu dyrektorów nie zaakceptowałoby takich metod, jako zbyt dziwnych i uciążliwych. Dlatego nadal będziemy zgadywać, czego ten nasz czytelnik naprawdę oczekuje po bibliotece.

Bibliotekarze w wielkich polskich bibliotekach akademickich nie mają szans na bliski kontakt z użytkownikiem i sondowanie opinii o instytucji. Liczba studentów rośnie “w oczach” (10 lat temu mieliśmy w Toruniu - 10 tys, studentów, parę lat potem 17 tys. a dziś ponad 28 tys.) w ślad za tym nie idą większe środki finansowe, które pozwoliłyby poprawić jakość usług.

2 Young Vicki, Focus on focus groups, CERL News 1993, July/August.

4. SZKOLENIA DZIŚ -- jakie mamy

W Bibliotece Uniwersyteckiej w Toruniu mamy różne formy szkoleń bibliotecznych od aktywnych, polegających na bezpośrednim kontakcie z bibliotekarzem, do biernych skupiających się na dostarczaniu materiałów drukowanych.

Szkolenia aktywne:

1. przysposobienie biblioteczne -- dla studentów I roku, nieobligatoryjne, na życzenie dziekanów, organizowane przez sekretarza naukowego, realizowane przez bibliotekarzy ze wszystkich Oddziałów;
2. szkolenia w Informatorium (ustawiczne) -- organizowane i przeprowadzane przez bibliotekarzy dziedzinowych dla różnych użytkowników (studentów dziennych, zaocznych, indywidualnych, grup z wydziałów, pracowników naukowych) o sprecyzowanych potrzebach (szkolenia bibliograficzne, elektroniczne, ogólne, wycieczki po bibliotece);
3. konferencje i seminaria -- przeznaczone dla bibliotekarzy i studentów bibliotekoznawstwa w celu podniesienia kwalifikacji zawodowych.

Kształcenie bierne:

1. wydawnictwa biblioteki - informatory, biuletyn, instrukcje, foldery, plakaty, ogłoszenia;
2. wystawy - tematyczne, rocznicowe, artystyczne, nowości, promocja wydawnictw itp.;
3. strony WWW - promocja biblioteki, bieżące informowanie, zdalne kształcenie.

Wydaje mi się, że forma przysposobień bibliotecznych - tradycyjna, jest już nie do przyjęcia i należałoby ją całkowicie zmienić pod kątem nowego pokolenia, które wyraźnie się nudzi, kiedy bibliotekarz opowiada o katalogu systematycznym, połowy rzeczy nie przyswaja, także ze względu na "starożytną" formę szkoleń. W Informatorium (od 1994) opracowaliśmy nowe formy szkoleń dla czytelników polegające na zastosowaniu nowych narzędzi (komputery, projektory, tablice) i treści. Określiliśmy kategorie czytelników (studenci stacjonarni, niestacjonarni, pracownicy nauki, bibliotekarze i inni) i ich zróżnicowane potrzeby (szkolenia tradycyjne, elektroniczne, katalogowe, bibliograficzne, zaawansowane, podstawowe, kilkugodzinne, krótkie) i do nich dostosowaliśmy metody pracy (rozmowa, pokaz, ćwiczenia w pracowni, instrukcje, wykład).

Dzięki programom TEMPUSA, w których biblioteka aktywnie uczestniczyła w latach 1994-1997, nauczyliśmy się kłaść większy nacisk na: określanie celów szkolenia, rozpoznanie potrzeb czytelnika, dokładne ich opisanie, przygotowanie planów działania, pracy w grupach, dyskusji o pieniądzech. Przywieźliśmy z zagranicy (Anglia, Niemcy, Holandia) gotowe wzorce i formularze kursów, które posłużyły za przykład do tworzenia własnych. Dzięki podpatrywaniu kolegów z Anglii jesteśmy dziś bardziej elastyczni. Na szkolenia umawiamy się indywidualnie, a czytelnicy mają do dyspozycji dwa razy w tygodniu (środę i sobotę) od 1 do 2 godzin szkolenia. Każdy bibliotekarz dziedzinowy jest przygotowany do przeprowadzenia kursu, posiada odpowiedni sprzęt i materiały pomocnicze.

Jeśli szkolenie ma być dłuższe i specjalistyczne, dla większej grupy, to bibliotekarz dziedzinowy prosi o czas na jego przygotowanie i opracowuje z zamawiającym szczegółowy plan działania (bazy danych, biblioteki online, strony WWW, czasopisma w sieci). Realizuje go także w terminie dogodnym dla grupy, np. studenci zaoczeni w sobotę lub niedzielę, studenci dzienni -- zgodnie z ich planem zajęć. Nasza praca z użytkownikiem nigdy nie jest zrutynizowana, każde szkolenie jest inne i wnosi nowe treści, związane to jest także z permanentnym kształceniem bibliotekarzy.

Sieć komputerowa i narzędzia, które pozwalają tworzyć własną informację w Internecie, dały bibliotekarzom szansę na usprawnienie swoich dotychczasowych nauczycielskich działań. Już samo uporządkowanie i organizacja stron domowych biblioteki może kształcić, jeśli zrobiona jest

profesjonalnie. Na stronach WWW może być wszystko, o czym powinien wiedzieć student czy pracownik uczelni. Dzięki nim może dowiedzieć się jakie usługi i kolekcje posiada biblioteka, napisać do nas kwerendę, podyskutować o problemach, zwrócić uwagę na niedogodności, poradzić zmiany. Dobrze zorganizowana strona to rodzaj katalogu, po którym wędruje użytkownik poznając nowe treści. Im lepiej katalog jest zorganizowany, tym skuteczniejsza jego rola edukacyjna. Jeśli do tego dołączy się Biblioteki Wirtualne oraz kurs internetowy na zadany temat lub dla konkretnej grupy czytelniczej, to efekt dydaktyczny murowany.

5. SZKOLENIA JUTRO - jakie chcielibyśmy mieć

W Polskich bibliotekach pilnym wydaje się zatrudnić szkoleniowców, którzy posiadaliby dobre przygotowanie do przeprowadzenia zmian na szeroką skalę. Należałoby opracować nowy plan i metody pracy dla **przysposobienia bibliotecznego**. Czyli takiego, kiedy czytelnik po raz pierwszy styka się z dużą instytucją i powinien na początku dostać informację atrakcyjną, wręcz promującą bibliotekę. Z myślą o zainteresowaniach młodych ludzi należałoby włączyć do szkoleń ciekawy film o bibliotece (historia i zbiory), przygotować wykład medialny z fotografiami i odniesieniami do stron WWW, poprowadzić ćwiczenia (dla osób chętnych) w małych grupach, w pracowniach komputerowych. Zaproponować więcej drukowanych informatorów zawierających tylko najważniejsze informacje (w pigułce). Ten typ szkoleń wymaga bardzo precyzyjnych planów i świetnej koordynacji. Jest bowiem przewidziany dla ogromnej liczby uczestników i czas na jego realizację zamyka się zwykle w jednym miesiącu. Żeby takiej precyzji się nauczyć i osiągnąć zamierzone efekty, trzeba być dobrym szkoleniowcem.

Myślę, że przydatna byłaby tu znajomość realiów zagranicznych i wykorzystanie kontaktów z warszawskim Biurem Koordynacji Kształcenia Kadr, które służy radą i dostarcza materiałów wspomagających kształcenie szkoleniowców <http://www.cofund.org.pl/bkkk/pliso/index2.html>.

6. JAKOŚĆ KSZTAŁCENIA I SATYSFAKCJA UŻYTKOWNIKÓW

Wszystkie starania bibliotekarzy zmierzające do edukowania czytelników dużych bibliotek akademickich dawałyby satysfakcję, gdyby mogli oni stwierdzić z całą pewnością, że osiągnięte zostały cele przez nich założone. Niestety nikt z nas bibliotekarzy nie jest w stanie ocenić, jaka jest jakość kształcenia a tym samym satysfakcja czytelników.

Jakość możnaby ocenić, gdyby szkolenia kończyły się zaliczeniem, egzaminem i konkretnymi ocenami lub gdyby przeprowadzano na terenie bibliotek badania oceniające problemy czytelnicze, wykorzystanie źródeł informacyjnych i sprawności użytkowników. O satysfakcji zaś możnaby mówić po przeprowadzeniu fachowo opracowanych ankiet.

Bibliotekarze z braku takich naukowych badań na ich terenie próbują sami je wykonywać, ale sędzę, że są one dalekie od profesjonalizmu. Nie jesteśmy bowiem zatrudniani w bibliotekach do prowadzenia badań, mamy inne -- bardziej praktyczne -- zadania. Niemniej jednak, żeby dobrze wykonywać swoją pracę potrzebujemy pewnych danych, w związku z tym musimy je zbierać i opracowywać.

Jesienią 1998 roku i w maju 1999 wysłałam na listę dyskusyjną bibliotekarzy INFOBIB-L zapytania dotyczące szkoleń użytkowników w bibliotekach akademickich, żeby zorientować się, jak procesy te przebiegają w innych ośrodkach. Na ponad 150 uczestników listy dostałam zaledwie parę odpowiedzi, co świadczyć może chyba o małym zainteresowaniu pytaniem. Pytanie z 1998 było ogólne *Jak wyglądają szkolenia użytkowników biblioteki?* i każdy pisał, co uważał za istotne. Zwykle jakie są rodzaje szkoleń i kogo się szkoli. Systematyczność można zauważyć w przypadku szkolenia studentów I roku, pozostałe grupy użytkowników szkoli się w zależności od

zapotrzebowanie. Zwykle są to szkolenia na poziomie podstawowym, mające na celu przygotowanie czytelnika do korzystania z biblioteki. Pytania z roku 1999 dotyczyły szkoleniowców i brzmiały: *Czy macie Państwo w bibliotece szkoleniowca?* (jedna odpowiedź pozytywna); *Jeśli tak czy kształcie się za granicą?* (same negatywne); *Jeśli go nie ma, to kto robi plany?* (głównie OIN); *Kto prowadzi szkolenia w bibliotece?* (pracownicy OIN, bibliotekarze posiadający uprawnienia dydaktyczne); *Czy zmienia się ich kształt w zależności od potrzeb?* (wszyscy zmieniają).

Obraz szkoleń jaki wyłania się z tych odpowiedzi jest nieciekawym. Niewiele bibliotek zatrudnia szkoleniowców przygotowanych do zaprojektowania planu, opracowania treści, badania potrzeb czy koordynacji całego przedsięwzięcia w skali całej uczelni. Generalnie przygotowaniem szkoleń wszelkiego typu zajmują się oddziały informacji. Niewiele ośrodków kończy szkolenia egzaminem czy ankietą sprawdzającą ich przydatność i badającą efekty pracy bibliotekarzy. Jest to chaotyczny obraz intuicyjnego kształcenia podstawowych umiejętności wyszukiwawczych, opartego głównie o nasze wyobrażenia o nauczaniu, nie systematyczną wiedzę dotyczącą dydaktyki.

A wydaje mi się, że aby mówić o jakości kształcenia czytelniczego należy:

- zatrudniać wykształconego szkoleniowca;
- zbadać potrzeby czytelników;
- opracować plan szkoleń;
- zapewnić koordynację działań w całej uczelni;
- zapewnić finanse;
- mieć zaplecze techniczne;
- być elastycznym w doborze metod i środków dydaktycznych;
- posiadać wykształconą w tym kierunku kadrę;
- badać efekty kształcenia.

Jeśli warunki takie zostają spełnione i szkolenia fachowo przeprowadzone, to oczywiście wówczas możemy mówić o badaniu satysfakcji czytelniczej. A satysfakcję można osiągnąć wtedy, kiedy obie strony będą dostrzegały ważność i niezbędność takiego kształcenia oraz pracowały na jego jakość.

W Bibliotece Uniwersytetu Mikołaja Kopernika w Toruniu przeprowadziliśmy dwie ankiety badające raczej kompetencje czytelnicze i zadowolenie z usług informacyjnych. Badania prowadziliśmy po to, żeby poprawić jakość usług i naszą pracę w Informatorium. Pytania stawiane w ankietach nie dotyczyły zatem szkoleń w szczególności, jeśli pojawiało się pytanie o szkolenia z zakresu wyszukiwania informacji, to w kontekście wszystkich oferowanych usług. Niestety odpowiedzi na pytanie o zadowolenie ze szkolenia z zakresu wyszukiwania informacji raczej nie wypadły dobrze. Czytelnicy nie uświadamiają sobie wartości takich szkoleń i nie widzą potrzeby uczestniczenia w nich. Na 246 osób przebadanych w 1999 roku 115 odpowiedziało, że nie brało udziału w szkoleniach bibliotecznych (nie są u nas obligatoryjne), 97 respondentów odpowiedziało, że niewiele im pomogły a 34, że bardzo pomogły. Ale na pytanie o potrzebę poszukiwań materiałów naukowych 67 osób odpowiedziało, że jest bardzo potrzebne, być może jest to wskazówka dla nas, że powinniśmy opracować bardzo dobre kursy w tym zakresie, ale dopiero po zbadaniu potrzeb. Sądzę, że obecne kursy nie zaspakają potrzeb naszych użytkowników.

Niestety w Polsce nie praktykuje się takich “dziwactw”, jak zatrudnianie szkoleniowców, opracowywanie całościowych projektów. Nikt nie uświadamia sobie jak ważne w dzisiejszym świecie jest gromadzenie, wyszukiwanie i opracowywanie informacji. Wystarczy przyjrzeć się polskiej elicie politycznej, która decyduje o przyznawaniu środków na badania naukowe, a co za tym idzie na nowoczesną informację. Powszechne niedoinformowanie, niekompetencja, braki w wykształceniu świadczą o tym, że jeszcze nam bardzo daleko do pojmowania i akceptowania zasady “kto ma informację, ten ma władzę” i wynikających z niej konsekwencji praktycznych. W

krajach rozwiniętych technologicznie umiejętności zdobywania i opracowywania informacji należą do wysoko cenionych i poszukiwanych na rynku pracy. Jest na ten temat bogata literatura poparta badaniami naukowymi, tworzy się instytuty technologii informacyjnej kształcącej ludzi na różnych poziomach. W Polsce tego typu rynek pracy nie istnieje.

7. DEDICATE - kształcenie szkoleniowców - Training the trainers

<http://www.bu.uni.torun.pl/DEDICATE/dedindex.htm>

Dla zdobycia wiedzy w zakresie prowadzenia nowoczesnych kursów internetowych bibliotekarze toruńscy wzięli udział w programie Unii Europejskiej Telematyka dla Bibliotek (<http://www2.echo.lu/libraries/en/libraries.html>) **Telematics for Libraries**. Projekt DEDICATE zrealizowany został dzięki otwarciu IV Programu Ramowego Komisji Europejskiej, zarządzanego przez Dyrektoriat XIII, Electronic Publishing and Libraries, Telematics Applications Programme 1994 --1998 dla przedstawicieli krajów Europy Środkowej i Wschodniej. W projekcie wzięło udział 5 ośrodków z: Węgier, Litwy, Łotwy, Estonii i Polski.

Projekt DEDICATE został przygotowany przez bibliotekarzy szwedzkich Uniwersytetu w Chalmers bardzo precyzyjnie. Składał się z 5 części a każda zawierała dokładny plan działania, określone cele, zadania, literaturę, sprawdzian i raport. Wszyscy uczestnicy programu kontaktowali się zdalnie wykorzystując specjalny program komunikacyjny. Do kursu dołączono program INTO INFO, który był biblioteką, zbiorem źródeł, instrukcji, literatury wykorzystywanych w trakcie kształcenia. Bibliotekarze realizowali poszczególne etapy w ciągu pół roku od października 1998 do kwietnia 1999. Efektem końcowym kształcenia miało być opracowanie kursu dla studentów z wyszukiwania informacji z zakresu nauk ścisłych. Bibliotekarze musieli sami zbadać potrzeby i przygotować projekt przydatny dla uczelni. Grupa toruńska zdecydowała się na opracowanie kursu dla studentów fizyki.

ZREALIZOWANY PROJEKT KURSU: <http://www.icimss.uni.torun.pl/> *Online classes*

Nazwa kursu: Wyszukiwanie informacji -- fizyka. Kurs dla studentów.

Temat do ćwiczeń: "Słońce dla wszystkich".

Uczestnicy kursu: studenci Podyplomowego Studium Fizyki i Edukacyjnych Zastosowań Komputerów UMK (nauczyciele z regionu).

Języki: polski i angielski.

Miejsce kursu: Biblioteka Uniwersytecka i Międzynarodowe Centrum Zarządzania Informacją UMK.

Czas trwania: 6 godzin.

Koszt całkowity: 480 zł.

Kurs internetowy przygotowany został przez zespół bibliotekarzy z Biblioteki Uniwersyteckiej UMK i Gimnazjum Akademickiego w Toruniu we współpracy z dr Józefiną Turło z Wydziału Fizyki i Astronomii pod kierunkiem dr Nancy Fjällbrant z Chalmers University w Göteborgu (Szwecja). Jego specyfika polega na tym, że został zrobiony dla konkretnego odbiorcy i na wybrany temat, po przeprowadzeniu sondażu w uczelni.

Celem kursu jest:

- przyswojenie przez uczestników umiejętności wyszukiwania najnowszych informacji z dziedziny fizyki;
- nabycie wiedzy o podstawowych elementach procesu informacyjnego, w celu formułowania optymalnych zapytań i korzystania z właściwych materiałów;
- uzyskanie łatwości posługiwania się różnorodnymi źródłami informacji naukowej (tradycyjnymi i elektronicznymi) i osiągnięcia satysfakcji z realizacji zadań.

Uczestniczący w tym kursie będą mieli okazję:

- poznać specyfikę informacji i nową terminologię (era globalnej informacji, sieci rozległe) oraz zauważyć korzyści jakie przynosi wykorzystywanie nowych technologii informacyjnych;
- poznać metody wyszukiwania informacji naukowej związanej z zawodowymi zainteresowaniami;
- zidentyfikować i stosować w praktyce wiele narzędzi wyszukiwawczych;
- poznać i wykorzystać najnowsze drukowane źródła informacji;
- poznać i wykorzystać elektroniczne źródła informacji a zwłaszcza bazy na dyskach CD-ROM i zasoby sieci INTERNET;
- uczestniczyć w pracy zespołowej wzbogacając swoje doświadczenia związane z przygotowaniem do pisania konspektu lekcji lub pracy naukowej;
- zebrać i ocenić wstępny materiał źródłowy, przygotować bibliografię.

Kurs wyszukiwania informacji naukowej przeprowadzany będzie przez bibliotekarzy, stosownie do potrzeb uczestników (po wcześniejszym uzgodnieniu) w salach Biblioteki Uniwersyteckiej oraz Międzynarodowego Centrum Zarządzania Informacją UMK (ICIMSS) wyposażonych w niezbędny sprzęt i źródła informacyjne.

TREŚĆ KURSU:

Wprowadzenie

Świat globalnej informacji i komunikacji społecznej.

Co powinieneś wiedzieć o wyszukiwaniu informacji?

Źródła ogólne (encyklopedie, przewodniki, słowniki, bibliografie).

Gdzie znajdziesz materiały na interesujący Cię temat?

Źródła tradycyjne

Źródła elektroniczne

W jaki sposób odnajdziesz szybko książki, artykuły i pre-printy?

Jak otrzymać wyszukiwane materiały?

Jak krytycznie ocenić źródła?

Jak sporządzić bibliografię i przypisy?

Warto zajrzeć:

Spis zalecanych lektur

Into Info

Planetarium im. W. Dzierwulskiego w Toruniu.

Ocena kursu

8. ZAKOŃCZENIE

Na podstawie naszych doświadczeń z projektem DEDICATE oraz pracy w Informatorium zamierzamy opracować jeszcze w tym roku bardzo szczegółowy internetowy kurs z zakresu wyszukiwania informacji dla humanistów, który dałby jednocześnie możliwość wyboru ścieżki samodzielnego kształcenia. Dla każdego wg jego zainteresowań. Myślę, że jest to dobra propozycja zwłaszcza dla studentów niestacjonarnych, mało kontaktujących się z biblioteką także dla tych wszystkich, którzy się zelektronizowali i nie przychodzą do biblioteki.

Zauważyliśmy w naszej praktyce, że istnieją pytania powracające do nas niczym bumerang, podobne w treści, coś w rodzaju Frequently Asked Questions (FAQ) i chcemy przygotować procedury, które poprowadzą naszego czytelnika w samodzielną wędrówkę po źródłach zarówno tradycyjnych, jak i elektronicznych. Sieć komputerowa jest bardzo dobrym medium do umieszczania tego typu lekcji.

Ponieważ źródeł informacyjnych nam przybywa, narzędzi też, bywają takie dni, że dwóch bibliotekarzy pracujących rano i po południu w Informatorium jest tak zajętych, że należałoby im stworzyć dodatkowe pomoce dydaktyczne. Te tradycyjne (instrukcje, informatory) nie wystarczają. Dlatego wydaje mi się, że rozwiązania sieciowe mogą wspomóc bibliotekarza. Zważywszy na to, że przychodzi do nas młodzież zaprzyjaźniona z Internetem, jest szansa, że kurs osiągnie zakładane przez nas cele. Kurs hipertekstowy, z rozbudowaną strukturą i poziomami może bardzo w tym pomóc i dać czytelnikom dodatkową satysfakcję. Materiał do przygotowania takiego kursu mamy zarchiwizowany, ponieważ od lat pracujemy nad różnymi instrukcjami, procedurami postępowania, przeprowadziliśmy także wiele wewnętrznych szkoleń i zamierzamy wykorzystać wyprodukowany w ich trakcie materiał dydaktyczny. Ponieważ kurs DEDICATE był dobrą szkołą w tworzeniu internetowego kształcenia na odległość nasze doświadczenie pozwoli nam szybko przygotować wstępny projekt następnego. Pamiętamy także o badaniu satysfakcji czytelniczej oraz jakości naszego kształcenia opracowując do naszych kursów specjalne kwestionariusze, które będą wypełniane po zakończeniu szkolenia.

Bibliografia:

1. Batorowska S., Czubała B., Wybrane zagadnienia nauki o informacji i technologii informacyjnej, Kraków 1996 WSP.
2. Fjällbrant N., Cummmunication in Science and Technology, Göteborg 1998.
3. Gessesse K., Re-examining the role of the public services librarian in the new Information Age, *Library Review* 1997, 46, 2:90-98.
4. Grzenkiewicz K., Sieciowe usługi, *Internet* 1998, 5.
5. Lem Stanisław, Łyzeczka smoły. Świat wg Lema, *Tyg. Powsz.* 1996, 1:8.
6. Sordyłowa B., Z problematyki bibliotek i informacji naukowej, Warszawa 1997 PAN.
7. Traczykowska I., Nowe technologie informacyjne w Bibliotece Głównej UMK, materiały na konferencję zatytułowaną "Komputerowe systemy biblioteczne w szkołach wyższych regionu toruńskiego i bydgoskiego", Bydgoszcz 17-18 czerwiec 1999 (w druku).
8. Van Vuren A.J., Henning J.C., User-education a flexible learning environment - an opportunity to stay relevant in the 21st Century, Gold Fields and Information Centre, Florida, US, 1999.
9. Wieczorkowski K., Metody informatyczne w kształceniu na dystans, Poznań, *Neodidagmata*, 1997, vol. 23:129.
10. Wrzaskała W., Elektroniczny Hyde Park, *Chip* 1997, 10.
11. Young Vicki, Focus on focus groups, *CERL News* 1993, July/August.
12. Zieliński J., Badania użytkowników Internetu, *Wiadomości Internetowe*, 1998 z 29.08., www.winter.pl/uzytkownikow.html
13. Żmigrodzki Z., Bibliotekarstwo, Warszawa 1998 SBP.

Bożena Bednarek-Michalska